

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.105>

УДК 657.6

*В. А. Кармазін,
магістр кафедри математичних методів системного аналізу,
Навчально-науковий інститут прикладного системного аналізу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9114-6029>*

СИНХРОНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ЯК СИСТЕМА ПОСЛІДОВНИХ ДІЙ У ВІДПОВІДЬ НА ОЦІНКУ РИЗИКІВ ПІД ЧАС АУДИТУ

*V. Karmazin,
Magister of the Department of Mathematical Methods of System Analysis,
Educational and Scientific Institute of Applied System Analysis, National Technical
University of Ukraine «Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

SYNCHRONIZATION OF ANALYTICAL PROCEDURES AS A SYSTEM OF SEQUENTIAL ACTIONS IN RESPONSE TO RISK ASSESSMENT DURING THE AUDIT

У статті запропоновано методичний підхід до виконання ряду аналітичних процедур із чітким виокремленням структурно-динамічних елементів, що інкорпоровані у систему попереджувальних знаків

маніпулювання фінансовою звітністю для належного реагування на ризики суттєвого викривлення під час аудиту фінансової звітності, у тому числі і внаслідок шахрайства. Обґрунтовано, що аналітичні процедури, виконані як процедури оцінки ризиків, можуть ідентифікувати ті аспекти діяльності суб'єкта господарювання, про які суб'єкт аудиторської діяльності не знав, і можуть допомогти при оцінці ризиків суттєвого викривлення у створенні основи для розробки і впровадження дій у відповідь на такі оцінені ризики. Розкрито, що реалізуючи принципи системного інформаційного забезпечення, аналітичні процедури допомагають ідентифікувати існування незвичайних операцій або подій і сум, коефіцієнтів і тенденцій, які можуть потребувати аудиторської перевірки та вплинути на характер, час та обсяг аудиторських процедур.

The article proposes a methodical approach to performing a number of analytical procedures with a clear identification of structural and dynamic elements incorporated into the system of warning signs of manipulation of financial statements in order to properly respond to the risks of significant distortion during the audit of financial statements, including as a result of fraud.

It is argued that analytical procedures, performed as risk assessment procedures, can identify those aspects of the entity's activities that the entity of the audit activity was not aware of, and can assist in assessing the risks of material misstatement in creating a basis for developing and implementing countermeasures to such assessed risks. It is stated that analytical procedures help to identify the existence of unusual transactions or events and amounts, ratios and trends that may require audit verification and affect the nature, time and scope of audit procedures.

It was found that the approach to performing preliminary analytical procedures at the stage of audit planning, in addition to comparing indicators of the current and previous period, may include the auditor's construction of expectations based on the auditor's understanding of the client and the industry in which the business entity operates and expectations regarding financial reporting

indicators , explanation of significant deviations between expected and actual indicators and confirmation of these explanations.

It is noted that when developing and performing substantive analytical procedures, the CA should: determine the appropriateness of specific substantive analytical procedures for such assertions, taking into account the assessed risks of material misstatement, as well as tests of details, if any, for those assertions; evaluate the reliability of the data relied on by the auditor during the preliminary calculation of reflected amounts or coefficients, taking into account the source of information, perform preliminary calculations of reflected amounts and coefficients and assess whether they are sufficiently accurate to identify a misstatement.

It is noted that unclear increases or decreases in certain indicators of financial statements serve as a kind of fraud symptoms, but when evaluating warning signals, the context becomes important, as it can affect the interpretation of the received information. It is justified that in order to detect "danger signals » the auditor needs to pay attention to warning signs of manipulation of the company's financial statements and perform a number of analytical procedures.

To perform analytical procedures, the auditor can use various methods: from simple comparisons to complex analysis using statistical methods.

It should be noted that the auditor's task when choosing among the existing methods that the auditor can use to perform analytical procedures is to select the most appropriate method that will provide the appropriate level of confidence and accuracy. Another analytical technique for analyzing financial statements and detecting income fraud is the application of the Beneish model, which allows you to determine the probability of income fraud.

Ключові слова: аналітичні процедури, оцінка, ідентифіковані відхилення, взаємозв'язки, очікування, ризики суттєвого викривлення, фінансова звітність, шахрайство.

Keywords: analytical procedures, assessment, identified deviations, relationships, expectations, risks of material misstatement, financial reporting, fraud.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процедури оцінки ризиків мають включати аналітичні процедури. Аналітичні процедури є важливою частиною процесу аудиту та складаються з оцінок фінансової інформації, зроблених шляхом вивчення правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими, так і нефінансовими даними. Аналітичні процедури варіюються від простих порівнянь до використання складних моделей, що включають безліч взаємозв'язків та елементів даних. У цьому випадку, основна передумова застосування аналітичних процедур, полягає в тому, що можна обґрунтовано очікувати існування та збереження правдоподібних взаємозв'язків між даними за відсутності відомих умов, що свідчать про інше. Конкретні умови, які можуть викликати зміни у цих відносинах, включають, наприклад, певні незвичайні операції чи події, зміни у бухгалтерському обліку, зміни у бізнесі, випадкові коливання чи викривлення. При цьому, до уваги мають прийматися, з методологічних позицій, ряд важливих аспектів, як-то: розуміння фінансових відносин при плануванні та оцінці результатів аналітичних процедур, необхідність якого, як правило, потребує знання клієнта та галузі чи галузей, у яких працює клієнт; та розуміння цілей аналітичних процедур та обмежень цих процедур.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Сутність аналітичних процедур в аудиті досліджувалася у працях Р. Адамса, А. Аренса, Дж.К. Лоббека та інших західних авторів. Ці положення отримали подальший розвиток у працях вітчизняних науковців, таких як, зокрема, Р. Костирко, О. Петрик, О. Редько, Н. Проскуріна, О. Царенко тощо. Незважаючи на цінні результати досліджень розробки та застосування аналітичних процедур, багато питань аудиту цього процесу потребують більш глибокого дослідження, особливо в кризовий період.

У зв'язку з цим виникає необхідність теоретичного й практичного обґрунтування та подальшого дослідження ефективності використання аналітичних процедур в аудиті за певними твердженнями для забезпечення належного рівня впевненості аудитора, а також факторів, які складають систему попереджувальних знаків маніпулювання фінансовою звітністю,

щоб належно реагувати на ризики суттєвого викривлення, у тому числі внаслідок шахрайства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є опрацювання методичного підходу до виконання ряду аналітичних процедур із чітким виокремленням структурно-динамічних елементів, що інкорпоровані у систему попереджувальних знаків маніпулювання фінансовою звітністю для належного реагування на ризики суттєвого викривлення, у тому числі і внаслідок шахрайства. Поряд з цим, аналітичні процедури, що використовуються як перевірка по суті, сприятимуть отриманню доказової інформації про конкретні передумови, пов'язані з залишками на рахунках або класами операцій.

Виклад основного матеріалу досліджень. Пам'ятаючи, про існування підвищених ризиків за останні кілька років (Covid-19, воєнні дії в Україні), суб'єкти аудиторської діяльності (далі – САД) повинні залишатися уважними, оцінюючи фінансову звітність підприємств під час аудиту. Допомогти з виявленням маніпуляцій під час фінансового звітування призначені аналітичні процедури, які відіграють вирішальну роль у виявленні ознак шахрайства.

В розумінні МСА 520 [1] термін «аналітичні процедури» означає:

- оцінку фінансової інформації на основі аналізу очікуваних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними; та
- вивчення ідентифікованих відхилень або взаємозв'язків, які не узгоджуються з іншою доречною інформацією чи значно відрізняються від очікуваних величин.

Аналітичні процедури, як процедури оцінки ризиків, про які йдеться в МСА 315 та МСА 240, допомагають аудитору:

- покращити розуміння бізнесу клієнта та операцій і подій, що відбулися з дати останнього аудиту;
- виявити невідповідності, якісь незвичайні суми, операції, події, несподівані співвідношення і тенденції, неочікувані взаємозв'язки, що полегшує процес ідентифікації ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства.

Аналітичні процедури на етапі оцінки ризиків вважаються дієвими процедурами виявлення маніпуляцій із фінансовою звітністю, але отримані результати є тільки попереднім свідченням того, чи може мати місце суттєве викривлення фінансової звітності, особливо ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства, які можуть бути додатково уточнені в міру проходження аудитором процесу ідентифікації та оцінки ризиків.

САД має розробляти та виконувати аналітичні процедури наприкінці аудиту, які допоможуть йому при формулюванні загального висновку про те, чи відповідає фінансова звітність розумінню аудитором суб'єкта господарювання.

У деяких випадках аналітичні процедури можуть бути ефективнішими, ніж перевірка деталей для досягнення конкретних цілей перевірки по суті.

Слід звернути увагу, що аналітичні процедури включають порівняння зареєстрованих сум або співвідношень, отриманих на основі зареєстрованих сум, з очікуваннями, розробленими аудитором. САД формує такі очікування, виявляючи та використовуючи правдоподібні відносини, існування яких розумно очікувати на основі розуміння аудитором клієнта та галузі, в якій працює суб'єкт господарювання [2]. Наприклад джерелами інформації для формування очікувань можуть бути: а). фінансова інформація за порівнянний попередній період (періоди) з урахуванням відомих змін; б). очікувані результати - наприклад, бюджети або прогнози, включаючи екстраполяцію проміжних або річних даних; с). відносини між елементами фінансової інформації протягом періоду; d). інформація про галузь, в якій працює клієнт, наприклад, інформація про валовий прибуток; е). зв'язок фінансової інформації з відповідною нефінансовою інформацією.

Попередньо, слід зважати на те, що, використання аудитором тестів по суті для досягнення мети аудиту, що пов'язана з конкретними твердженнями, можуть бути отримані в результаті перевірки деталей, аналітичних процедур або їх комбінації. Рішення про те, яку процедуру чи процедури використовувати для досягнення конкретної мети аудиту, ґрунтується на судженні аудитора про очікувану результативність та ефективність наявних процедур. Щодо значних ризиків суттєвого викривлення, то малоімовірно,

що аудиторських доказів, отриманих лише внаслідок аналітичних процедур по суті, буде достатньо.

Під час розробки та виконання аналітичних процедур по суті САД повинен:

- визначити придатність конкретних аналітичних процедур по суті для таких тверджень з урахуванням оцінених ризиків суттєвого викривлення, а також тестів деталей, якщо такі є, для цих тверджень [3];

- оцінити надійність даних, на які спирається аудитор під час попереднього розрахунку відображених сум або коефіцієнтів, беручи до уваги джерело, порівнянність, характер і відповідність доступної інформації, та заходи внутрішнього контролю за підготовкою фінансової звітності;

- здійснити попередні розрахунки відображених сум і коефіцієнтів та оцінити те, чи є вони досить точними для ідентифікації викривлення, яке окремо або разом з іншими викривленнями може призвести до суттєвого викривлення фінансової звітності;

- визначити обсяг будь-якої розбіжності відображених сум з очікуваними значеннями, яка є прийнятною і не потребує подальшого розгляду.

З'ясовано, що під час розробки аналітичних процедур за суттю аудитор також має оцінити ризик нехтування заходами контролю управлінським персоналом суб'єкта господарювання. У рамках цього процесу аудитор повинен оцінити, чи може таке відхилення дозволити внести до фінансової звітності коригування, що виходять за межі звичайного процесу складання фінансової звітності на кінець періоду. При цьому, такі коригування могли призвести до штучних змін взаємозв'язків у аналізованій фінансовій звітності, внаслідок чого аудитор зробив хибні висновки. З цієї причини лише аналітичні процедури по суті не підходять для виявлення шахрайства.

Зважаючи на приведене вище, признаємо: очікувана ефективність та дієвість аналітичної процедури виявлення потенційних викривлень залежить, серед іншого, від (а) характеру (природа) твердження, (б) правдоподібності та передбачуваності взаємозв'язку, (в) наявності та надійності даних, що використані для розробки очікування, та (d) точність очікування.

Аналітичні процедури можуть бути ефективними та дієвими тестами для припущень, у яких потенційні викривлення не будуть очевидними при вивченні докладних свідчень або де докладні докази недоступні. Наприклад, порівняння сукупної заробітної плати з чисельністю персоналу може вказувати на несанкціоновані платежі, які можуть бути не очевидними під час перевірки окремих транзакцій. Щодо доступності та надійності, то дані можуть бути легко доступними для розробки очікувань для деяких тверджень. Наприклад, щоб перевірити твердження про повноту, очікувані продажі деяких об'єктів можуть бути отримані на основі виробничої статистики або квадратних метрів торгової площі. Для інших суб'єктів дані, що стосуються твердження про повноту продажу, можуть бути недоступні, і може бути більш ефективним використовувати деталі записів про відвантаження для перевірки цього твердження.

Тому, у першу чергу, реалізуючи принципи системного інформаційного забезпечення, слід САД передбачити випадки небезпеки й превентивні атрибути, при цьому, має врахувати надійність даних, які використовуються для розробки очікувань, що вбачає відповідність бажаному рівню впевненості аналітичної процедури. САД повинен оцінити надійність даних, розглянувши джерело даних та умови, за яких вони були зібрані.

Отож, для виявлення «сигналів небезпеки» аудитору потрібно звернути увагу на попереджувальні знаки маніпулювання фінансовою звітністю компанії та виконати ряд аналітичних процедур [4]. На рис.1 автором статті наведені основні структурно-динамічні елементи, що інкорпоровані у систему попереджувальних знаків маніпулювання фінансовою звітністю для належного реагування на ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства.

Рис.1. Структурно-динамічні елементи, що інкорпоровані у систему попереджувальних знаків маніпулювання фінансовою звітністю для належного реагування на ризики суттєвого викривлення, у тому числі внаслідок шахрайства (власна пропозиція)

Слід зважати, що незрозумілі збільшення або зменшення в тих, чи інших показниках фінансової звітності, служать свого роду симптомами шахрайства, але під час оцінки попереджувальних сигналів важливе значення набуває контекст, оскільки він може впливати на інтерпретацію отриманої інформації.

При цьому, якщо аудитор знає чого очікувати від відповідних показників фінансової звітності, він отримує основу для розуміння змін у таких показниках, що відбуваються з року в рік. Тому для того, щоб за результатами аналітичних процедур виявити незвичайні або несподівані зв'язки, що можуть свідчити про ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства, аудитор, реалізуючи принципи системного інформаційного забезпечення, спочатку повинен сформулювати очікування щодо вірогідних взаємозв'язків, співвідношень, які, як обґрунтовано очікується, мають існувати, виходячи із розуміння аудитором компанії та її середовища.

Результати дослідження дають змогу визначити, що очікування – це передбачення аудитором певної суми або коефіцієнту. Це може бути конкретне число або відсоток, або може бути використаний діапазон.

Якщо порівняння сформованих очікувань аудитора із зареєстрованими в обліку сумами чи співвідношеннями, отриманими на основі таких зареєстрованих в обліку сум, дає незвичайні або несподівані зв'язки, аудитор повинен оцінити, чи свідчить це про існування ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства. Очікування аудитора можуть передбачати збільшення або зменшення кількості, або стабільні цифри (коли суттєві зміни відсутні) [5]. Наприклад, виходячи із розуміння компанії та її середовища аудитор вважає, що фонд заробітної плати компанії у звітному році має зменшитися. Відповідно будь-яке відхилення від очікувань (збільшення фонду заробітної плати чи навіть залишення його на тому ж рівні) має бути ретельно розглянуто аудитором для ідентифікації ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства, наприклад, через нарахування зарплати звільненим працівникам.

Іншим прикладом формування очікувань є припущення аудитора (яке формується на основі розуміння компанії та її середовища), що доходи від продажу в компанії повинні залишитися на рівні минулого року. Відповідно, коли аудитор бачить збільшення на 20 % це може свідчити про шахрайство з доходами [4]. Тож, для формування очікувань аудитор

використовує різні джерела, наприклад:

- минулі зміни в показниках;
- обговорення з керівництвом про діяльність поточного року;
- вивчення внутрішньої документації компанії (н-д, про заплановані проєкти);
- скорочення штату;
- нефінансова інформація (н-д, зменшення кількості проданих товарів);

інтернет та інші засоби масової інформації.

Формуючи очікування аудитору потрібно брати до уваги також і можливий вплив змін зовнішніх факторів. Наприклад, аудитор знає, що клієнт збільшив виробничі потужності, відповідно він міг би очікувати збільшення товарообігу. Але існують зовнішні фактори, які не можуть бути залишені аудитором без уваги, наприклад, відомо, що галузь в цілому переживає зниження попиту. Враховуючи цей фактор, аудитор формує очікування щодо зменшення товарообігу.

Для виконання аналітичних процедур аудитор може використати різні методи: від виконання простих порівнянь до здійснення комплексного аналізу з застосуванням статистичних методів. Наприклад, порівняння доходів клієнта з галузевими даними може стати для аудитора цінним орієнтиром для прогнозування шахрайства. Відмінність у зростанні доходу клієнта у порівнянні із зростанням доходу по галузі історично вважається найкращим показником шахрайства, тому що є занадто доброю вісткою, щоб бути правдою. Дохід компанії також може бути порівняний з іншими внутрішніми даними цієї ж компанії, щоб знайти проблеми, наприклад, незвичний стрибок доходу.

Слід зазначити, що завданням аудитора під час вибору серед існуючих методів, які аудитор може використати для виконання аналітичних процедур, є вибір найбільш відповідного методу, який забезпечить відповідний рівень впевненості та точності.

З'ясовано, що економічний аналіз фінансової звітності найчастіше починається з горизонтального та вертикального аналізу, який дає САД загальне уявлення про фінансову політику суб'єкта господарювання в певний

період часу. Саме на цьому початковому етапі аудитор виявляє ті аспекти, які вимагатимуть від нього більш глибокого і всебічного вивчення.

Так, горизонтальний аналіз фінансової звітності полягає у дослідженні тенденцій та змін в фінансових звітах з плином часу. Такий аналіз допомагає аудитору побачити відносні зміни протягом певного періоду часу і виявляти позитивні або, можливо, тривожні тенденції.

При цьому, вертикальний аналіз фінансової звітності проводиться з метою визначення загального фінансового стану, оскільки всі суми за даний рік конвертуються в відсотки від основного компонента фінансової звітності. Основна відмінність вертикального аналізу від горизонтального полягає в тому, що при вертикальному аналізі аудитор зосереджується на взаємозв'язку між показниками одного звітного періоду. Аналіз фінансової звітності по вертикалі дозволяє побачити структуру активів та пасивів компанії, вплив певних факторів на фінансовий результат. Крім використання порівняльних даних для виконання аналітичних процедур поширеним є використання коефіцієнтного аналізу показників фінансової звітності [6]. Існують десятки різних коефіцієнтів, за допомогою яких можна аналізувати фінансову звітність, які можна об'єднати в п'ять основних категорій: 1). *Коефіцієнти ліквідності*. Ліквідність компанії - здатність виконувати короткострокові фінансові зобов'язання; 2). *Коефіцієнти рентабельності*. Ці коефіцієнти дають уявлення наскільки добре компанія користується своїми ресурсами для отримання прибутку; 3). *Коефіцієнти платоспроможності*. Коефіцієнти, що дають уявлення про загальне боргове навантаження компанії та її здатність залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі; 4). *Показники операційної ефективності*. Коефіцієнти, що дають розуміння щодо ефективності управління компанією протягом вимірюваного періоду; 5). *Показники руху грошових коштів*. Ще одні коефіцієнти, які дають інший погляд на фінансовий стан та ефективність компанії.

Для того, щоб здійснені розрахунки були результативними та корисними на етапі оцінки ризиків суттєвого викривлення, аудитору потрібно порівняти отримані результати з галузевими коефіцієнтами. Розгляд того, як суб'єкт господарювання порівнюється із середніми показниками по галузі допомагає аудитору визначити і «хворі місця» суб'єкт господарювання.

Ще одним аналітичним прийомом для аналізу фінансової звітності та виявлення шахрайства з доходами є застосування моделі Beneish. Автором її є американський вчений Мессод Беніша (Messod Beneish), який у 1999 році опублікував статтю під назвою «Виявлення маніпулювання доходами», де розкрив метод виявлення такого маніпулювання.

Моделі Beneish - це статистична модель, в якій використовуються фінансові коефіцієнти, розраховані на основі даних бухгалтерського обліку конкретної компанії, що дозволяє визначити ймовірність шахрайства з доходами. Перевагою даної моделі є виявлення незвичайних коливань показників, що може бути наслідком шахрайства або помилок при складанні фінансової звітності. Багато в чому ця модель схожа на Z-модель Альтмана (яка використовується для виявлення можливого банкрутства), але вона оптимізована для виявлення маніпуляцій з прибутком.

Недоліком M-score Beneish є те, що ця модель є імовірнісною, тому вона не може з точністю на 100% виявити компанії, які маніпулюють своїми доходами. У той же час, використовуючи такий аналітичний інструмент під час оцінки ризиків аудитор зможе визначитися із областю фінансової звітності, що потребує більшої уваги. Зазначимо, що математичні значення показників моделі Беніш слід інтерпретувати так, а саме: компанія швидше за все займається фальсифікацією фінансової звітності, якщо: а). темпи зростання оборотності дебіторської заборгованості стрімко збільшуються (свідомство маніпуляцій із виручкою від продажу); б). темпи зростання амортизаційних обчислень стрімко змінюються; в) темп зростання виручки набагато вищий за темп зростання витрат; г). темп зростання активів

перевищує одиницю (свідомо цілеспрямованого збільшення частки необоротних активів) [4].

Важливим є той факт, що модель Беніша, хоч і показала себе максимально ефективною на американському ринку, що не підтвердило свій результат в українських реаліях. Незважаючи на це, ця модель є перспективною базою, яку можна модифікувати з метою застосування на вітчизняному фінансовому ринку.

Отже, модель Беніша на нашу думку не є оптимальним інструментом під час оцінки ризиків аудитором та виявлення фальсифікування фінансової звітності в умовах сучасного українського фінансового ринку, проте, вона може бути доопрацьована із зміною граничних значень усіх використаних індексів та удосконалена з урахування українських особливостей та адаптацією до українського ринку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі: На підставі вищезазначеного, наголошено, що аудитор має задокументувати очікування, якщо це очікування не може бути легко визначене іншим чином із документації про виконану роботу, та з'ясувати фактори, що складають систему попереджувальних знаків маніпулювання фінансовою звітністю. У цій відповідності, без сумніву, аудитор має порівняти результати очікувань із зареєстрованими сумами або коефіцієнтами, отриманими на основі зареєстрованих сум. Також можемо стверджувати, що мають бути виконані будь-які додаткові аудиторські процедури, у відповідь на ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства та суттєві непередбачувані відмінності, що виникають в результаті аналітичної процедури та результатів таких додаткових процедур.

Література

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017. Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України. URL:

http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2018_1.pdf (дата звернення: 07.03.2024).

2. Audit / Arens E., Lobbek J. London. 1995. 560 с
3. Проскурина Н.М. Розвиток процедур аудиту: теорія та методологія. К.: Центр учбової літератури, 2012. 79 с.
4. Царенко О.В., Кармазін В.А. Об'єкти локалізації зусиль під час розробки та виконання аудиторських процедур як основа послідовних дій аудитора для запобігання ризику шахрайства. Ефективна економіка. 2022. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 25.02.2024).
5. Редько О. Процедури аудиту як основа професійної практики / О. Редько, К. Редько [Електронний ресурс]. URL: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php?url...source> (дата звернення: 25.01.2024).
6. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту. Тернопіль: Економічна думка. 2013. 192 с.

References

1. International Auditing and Assurance Standards Board (2018), “Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2016–2017 Edition, Part 1”, available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/ISA%202016-2017_part%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/ISA%202016-2017_part%201(1).pdf) (accessed 07 march 2024).
2. Proskurina N.M., (2012), *Rozvytok protsedur audytu: teoriia ta metodolohiia* [Development of audit procedures: theory and methodology], Kiev, Ukraine.
3. Tsarenko, O.V. and Karmazin, V.A. (2022), “ Objects of localization of efforts during the development and execution of audit procedures as a basis for consistent actions of the auditor to prevent the risk of fraud ”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol . 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (accessed 25 february 2024).
4. Redko, O. and Redko, K. (2011), “Audit procedures as the basis for the professional practice”, available at: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php?url...source...> (accessed 25 january 2024).
5. Rudnytskyi, V.S. (2013), *Metodolohiia i orhanizatsiia audytu* [Methodology and organization of audit], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2024 р.